

Sygn. akt II Ca 848/17

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Anna Ścioch-Kozak

Sędzia Sądu Rejonowego Anna Wołucka-Ławnikowicz

(delegowana)

Protokolant Wioleta Siadak

po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2018 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z wniosku L. O.

z udziałem Z. L.

o stwierdzenie zasiedzenia udziału w nieruchomości

na skutek apelacji uczestnika od postanowienia Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 8 maja 2017 roku, w sprawie (...)

postanawia:

I. odrzucić apelację;

II. przyznać kuratorowi A. C. wynagrodzenie w kwocie 1660,50 zł (tysiąc sześćset sześćdziesiąt złotych pięćdziesiąt groszy), w tym kwotę 310,50 zł (trzysta dziesięć złotych pięćdziesiąt groszy) z tytułu stawki podatku od towarów i usług, i kwotę tę nakazać wypłacić z sum budżetowych Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie;

III. przejąć na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od apelacji w kwocie 2000 zł (dwa tysiące złotych).

Sygn. akt II Ca 848/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 maja 2017 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie postanowił:

I. stwierdzić, że Z. J. (1), córka W. i F., nabyła przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1985 roku udział w wysokości 2/8 części w nieruchomości położonej w L. przy ul. (...) - W., oznaczonej jako działka numer (...), o powierzchni 0,0518, dla której Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie prowadzi księgę wieczystą (...);

II. stwierdzić, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;

III. nakazać wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie na rzecz adwokata A. C. kwotę 2214 zł tytułem wynagrodzenia za pełnienie funkcji kuratora Z. L., w tym kwotę 414 zł tytułem podatku od towarów i usług, oraz kwotę 17 zł tytułem zwrotu wydatków;

IV. nie obciążać L. O. nieuiszczonymi kosztami sądowymi (k. 190-190v).

÷

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy ustalił, że umową sprzedaży zawartą w formie aktu notarialnego z dnia 22 grudnia 1948 roku T. i L. małżonkowie M. nabyli od J. C. 5/8 niepodzielnych części dwóch nieruchomości położonych w L. przy ulicy (...), a stanowiących jedną całość, uregulowanych w księgach wieczystych: W. Nr (...) hipoteczny i W. Nr (...) hipoteczny, oraz od jego mocodawczyni A. L. 1/8 niepodzielna część obu tych nieruchomości. Nabycie obejmowało jedynie plac, gdyż budynki zostały zburzone podczas II Wojny Światowej.

Sąd Rejonowy ustalił, że aktem notarialnym z dnia 24 września 1964 roku Z. J. (2) – matka wnioskodawczyni zawarła z L. M. i Z. M. oraz S. M. (spadkobiercami po T. M.) umowę sprzedaży warunkowej udziału we współwłasności nieruchomości położonej w L. przy ulicy (...), wynoszącego łącznie 6/8 części, dla której prowadzona była księga wieczysta Nr (...) w Sądzie Powiatowym w L.. Przystępując wówczas do aktu notarialnego matka wnioskodawczyni miała wiedzę, że własność w 2/8 części w wyżej opisanej nieruchomości należy do Z. L., co potwierdzał wpis w księdze wieczystej nr (...). W dacie dokonania przedmiotowej czynności prawnej opisywana nieruchomość nadal nie była zabudowana, ani ogrodzona. Przeniesienie prawa własności nieruchomości nastąpiło z kolei aktem notarialnym z dnia 19 grudnia 1964 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że Z. J. (2) jeszcze w 1964 roku bezpośrednio po zawarciu aktu notarialnego władała całą nieruchomością jako jedyna właścicielka i tak też się czuła przez cały okres, aż do swojej śmierci w dniu 18 października 1997 roku. W takim charakterze występowała „na zewnątrz” i tak też była postrzegana przez sąsiadów. Bezpośrednio po nabyciu działki ogrodziła ją, wywiozła gruz, wyrównała teren, posadziła kwiaty, tuje i żywopłot. Następnie posadowiła budynek gospodarczy – komórkę drewnianą na sprzęt ogrodniczy. Posadziła 2 orzechy (obecnie czterdziestoletnie), drzewka owocowe, w latach 1965 – 1975 uprawiała porzeczki, a w latach późniejszych obsiała działkę trawą. Przez cały ten okres wykonywała również prace konserwacyjne, to jest naprawę i konserwację płotu, prace porządkowe: sprzątanie, przycinanie krzewów i żywopłotu, czy koszenie trawy. Płaciła podatek od całej nieruchomości. Ogrodzenie nieruchomości zachowało się do dnia dzisiejszego w niezmiennych granicach, jest ono wykonane z metalowej siatki wspartej na betonowej podmurówce. Wszelkie czynności (prace), jakie wykonywała Z. J. (2) na przedmiotowej nieruchomości, dotyczyły całego arealu działki. Nigdy nie było żadnych sporów granicznych, ani sporów o własność, dotyczących przedmiotowej nieruchomości. Po śmierci Z. J. (2) w posiadanie całej nieruchomości weszła jej córka L. O., jako jedyna spadkobierczyni. Wynajmuje ona pracowników do koszenia trawy czy przycinania żywopłotu. Sprząta całą działkę i płaci podatek od całej nieruchomości.

Sąd Rejonowy ustalił, że Z. J. (2) zmarła w dniu 18 października 1997 roku i spadek po niej nabyła na podstawie ustawy córka – L. O. w całości.

Sąd Rejonowy ustalił, że z ewidencji gruntów i budynków Miasta L. wynika, że pod adresem nieruchomości położonej w L. przy ulicy (...) figuruje działka nr (...) (Obręb (...) – W., arkusz (...)) o powierzchni 0,0518 ha. W stosunku do przedmiotowej nieruchomości nie toczyło się postępowanie uwłaszczeniowe. Jako tytuł własności do działki nr (...) przywołana jest księga wieczysta nr (...), z treści której wynika, że nieruchomość ta, początkowo ujęta w Księgach Wieczystych: (...) i (...), na wniosek z dnia 4 stycznia 1949 roku, nr (...), została z nich odłączona i przeniesiona do obecnej księgi wieczystej. W aktualnej ewidencji gruntów i budynków jako współwłaściciele nieruchomości położonej w L. przy ul. (...) ujawnieni są: L. O. w 6/8 części i Z. L. w 2/8 części. Dla przedmiotowej nieruchomości Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie prowadzi księgę wieczystą, gdzie jako współwłaściciele są wpisani Z. J. (2) w 6/8 części i Z. L. w 2/8 części.

Sąd Rejonowy przytoczył treść przepisów art. XLI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny, art. 172 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 1990 roku, oraz art. 50 dekretu z dnia 11 października 1946 roku – Prawo rzeczowe.

Sąd Rejonowy omówił przesłanki nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie i wskazał, że przedmiotem nabycia własności przez zasiedzenie może być zarówno nieruchomość gruntowa, jak i jej fizycznie wydzielona część, a także udział w prawie własności, czyli tak zwana idealna część nieruchomości.

Sąd Rejonowy wskazał, że po zawarciu aktu notarialnego z dnia 19 grudnia 1964 roku przenoszącego własność udziału nieruchomości Z. J. (2) objęła w samoistne posiadanie całą nieruchomość. Wtedy to nieruchomość ogrodziła, wywiozła z niej gruz, wyrównała teren, posadziła kwiaty, żywopłot, posadowiła drewnianą komórkę na sprzęt ogrodniczy, dokonała nasadzeń kwiatów, krzewów i drzew. Działka ta miała i ma do tej pory charakter działki rekreacyjnej. Z. J. (2) była traktowana jak właściciel całej nieruchomości i siebie uważała za właściciela. Po jej śmierci w dniu 18 października 1997 roku w posiadanie całej nieruchomości weszła jedyna jej spadkobierczyni, córka – L. O.. Z. J. (2), korzystając z niewykonywania władztwa nad nieruchomością przez drugiego współwłaściciela, zajęła jego miejsce, władając całą nieruchomością tylko dla siebie i wykazując przejaw swej woli na zewnątrz, co niekoniecznie musiało być nakierowane na nieaktywnego współwłaściciela, skoro był on nieznany z miejsca pobytu. Tym samym Z. J. (2) stała się współposiadaczem samoistnym nieruchomości w odniesieniu do udziału Z. L..

Sąd Rejonowy wskazał, że z uwagi na to, iż nie jest znana data dzienna, w jakiej po dniu 19 grudnia 1964 roku matka wnioskodawczyni objęła całą nieruchomość, początek biegu zasiedzenia należy liczyć z nastaniem dnia 1 stycznia 1965 roku. Należało jednak przyjąć pod stronę wnioskodawczyni istnienie złej wiary. Z. J. (2) nabyła w drodze czynności prawej udział w nieruchomości, a drugi współwłaściciel był ujawniony w księdze wieczystej.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd Rejonowy wskazał przepis art. 520 § 1 k.p.c.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia w przedmiocie przyznania wynagrodzenia kuratorowi Sąd Rejonowy wskazał przepisy § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej.

Sąd Rejonowy wskazał, że na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. nie obciążył wnioskodawczyni nieuiszczonymi kosztami sądowymi z uwagi na jej sytuację majątkową, zarobkową i zdrowotną.

*

Od postanowienia z dnia 8 maja 2017 roku apelację wniósł w imieniu Z. L. kurator, zarzucając naruszenie przepisów:

„1. art. 206 Kc i 209 Kc w zw. z art. 172 Kc poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że wnioskodawczyni samoistnie władała całą nieruchomością, w tym udziałem uczestnika, mimo że nie doszło do wyraźnego zaimplementowania woli objęcia całej nieruchomości w posiadanie w sposób widoczny dla współwłaściciela i dla otoczenia;

2. art. 510 § 2 Kpc i 144 § 1 Kpc w zw. z art. 13 § 2 Kpc przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na ustanowieniu dla uczestnika Z. L. kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu, w sytuacji gdy pozostawanie przy życiu tego uczestnika jest mało prawdopodobne ze względu na jego wiek”.

Kurator Z. L. wniósł o:

„1. zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt 1 i oddalenie wniosku o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie w całości,

2. zasądzenie kosztów pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych” (k. 206-207v).

÷

Na rozprawie apelacyjnej kurator uczestnika popierał apelację. Pełnomocnik wnioskodawczynie wnosił o oddalenie apelacji (k. 219v,

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja wniesiona w imieniu Z. L. jest niedopuszczalna i w związku z tym podlega odrzuceniu na podstawie art. 373 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Przepis art. 373 zd. 1 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Powołany przepis ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.).

W rozpoznawanej sprawie niedopuszczalność apelacji wynika z faktu, że Z. L., w imieniu którego apelację wniósł kurator ustanowiony przez Sąd Rejonowy, nie ma zdolności sądowej.

Przepis art. 64 § 1 k.p.c. stanowi, że każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa).

Z powołanego przepisu wynika, że nie ma zdolności sądowej osoba fizyczna, która nie żyje w czasie trwania postępowania sądowego.

Zebrany w sprawie materiał procesowy pozwala na ustalenie, że Z. L. w chwili obecnej już nie żyje i nie żył w chwili złożenia wniosku w rozpoznawanej sprawie. Okoliczność tę podnosił już adwokat, który został ustanowiony kuratorem Z. L., wskazując, że nie jest prawdopodobne, aby Z. L. w chwili obecnej jeszcze żył.

Wprawdzie zgodnie z treścią przepisu art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 2064 – tekst jednolity ze zm.), akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, jednak w wypadku, w którym zachodzi potrzeba ustalenia, czy osoba mająca brać udział w postępowaniu sądowym żyje, czy też nie, a więc ustalenia okoliczności mającej znaczenie procesowe w konkretnej sprawie sądowej, możliwe jest dokonanie ustaleń faktycznych pomimo braku aktu zgonu danej osoby, jeżeli okoliczności konkretnej sprawy i zebrany w sprawie materiał procesowy wskazują, że nie jest prawdopodobne, aby oznaczona osoba fizyczna żyła.

W rozpoznawanej sprawie mamy właśnie do czynienia z tego rodzaju sytuacją.

Z zebranego w sprawie materiału procesowego wynika, że już co najmniej w 1938 roku Z. L. był ujawniony w księgach hipotecznych W. Nr (...)i W. Nr(...) jako współwłaściciel nieruchomości. W 1938 roku dokonany został w tych księgach wpis wszczęcia egzekucji na rzecz Skarbu Państwa, między innymi przeciwko Z. L., na podstawie wykazu zaległości podatkowych Urzędu Skarbowego w L. z dnia 24 października 1938 roku, Nr (...), a także wpisana została hipoteka na rzecz Skarbu Państwa z tytułu zaległości podatkowych na podstawie tytułu wykonawczego Urzędu Skarbowego w L. z dnia 27 sierpnia 1938 roku, Nr (...) (k. 5 akt księgi wieczystej Kw nr (...) (Tom I)).

Nie ma przy tym podstaw do przyjęcia, że w 1938 roku Z. L. był osobą małoletnią.

Dodatkowo należy wskazać, że z zeznań złożonych przez L. O. wynika, że najpóźniej w drugiej połowie 1964 roku Z. L. był „starszym człowiekiem, niesprawnym”. Wprawdzie L. O. nie wskazała bliżej wieku Z. L., jednak odwołując się do znaczenia wyrażenia „starszy człowiek” w języku polskim, można przeprowadzić rozumowanie, z którego wynikać będzie, że jest nieprawdopodobne, aby Z. L. żył do chwili obecnej. Zakładając, że „starszym człowiekiem” byłaby w 1964 roku już osoba mająca co najmniej sześćdziesiąt lat życia, należałoby przyjąć, że gdyby osoba taka żyła w chwili obecnej, to miałaby 114 lat. Prawdopodobieństwo dożycia takiego wieku jest znikome i maleje ono proporcjonalnie jeszcze bardziej przy przyjęciu, że w 1964 roku Z. L. miał więcej niż 60 lat.

Z zeznań L. O. wynika przy tym, że od 1940 roku na przedmiotowej nieruchomości nikt nie zamieszkiwał, gdyż budynki mieszkalne uległy zniszczeniu w czasie trwania działań wojennych.

Dokumenty zawarte w aktach księgi wieczystej Kw nr (...) (Tom IA, Tom IB, Tom I i Zbiór Dokumentów), jak również dokumenty zawarte w aktach rozpoznawanej sprawy nie wskazują, aby od co najmniej 1938 roku Z. L. dokonywał jakichkolwiek czynności prawnych związanych z przedmiotową nieruchomością, czy też czynności w postępowaniach wieczystoksięgowych albo administracyjnych, jak również, aby w jakikolwiek sposób zaznaczył swój udział w czynnościach w postępowaniu wieczystoksięgowym lub administracyjnym. Znamienne jest, że Z. L. nie odebrał przesłanego przez Sąd Powiatowy w L. odpisu postanowienia z dnia 23 września 1964 roku, wydanego w sprawie Dz. Kw. 1850/64. Korespondencja została zwrócona przez Poczta Polską z adnotacją „W P. Adresat nieznan”. Przesyłka była przesłana do miejscowości P. (k. 9 i kolejne akt księgi wieczystej Kw nr (...) (Tom I)).

W aktualnej bazie PESEL nie odnaleziono jakichkolwiek danych, które dotyczyłyby Z. L..

Należy także wskazać, że pomimo dokonania ogłoszenia o ustanowieniu kuratora oraz ogłoszenia o wezwaniu nieznanymi osobami zainteresowanymi, nie udało się uzyskać jakichkolwiek informacji, które mogłyby wskazywać, że Z. L. jeszcze żyje. Oczywiście wezwanie przez ogłoszenie osób zainteresowanych odnosiło się do takich osób, których dane personalne nie są znane i o których nie wiadomo, czy i jaki mają interes prawny w przystąpieniu do sprawy, jednak brak jakiegokolwiek reakcji na ogłoszenie także ze strony Z. L. stanowi dodatkowy argument na potwierdzenie tezy, że osoba ta już nie żyje.

Zwrócić także należy uwagę, że z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że od co najmniej 1964 roku nikt oprócz Z. J. (2) i L. O. nie władał nieruchomością, której sprawa dotyczy, ani też nie zgłaszał do tej nieruchomości jakichkolwiek roszczeń, w szczególności w zakresie prawa własności.

Ustanowienie kuratora na podstawie art. 143 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i w zw. z art. 510 § 2 zd. 3 k.p.c. może nastąpić dla takiej osoby fizycznej, której miejsce pobytu nie jest znane, jednak osoba ta musi mieć zdolność sądową, a więc żyć w chwili ustanowienia kuratora. Z powyższego wynika, że nie jest możliwe ustanowienie kuratora, o którym mowa w powołanych przepisach, dla osoby, która nie żyje w chwili wydania postanowienia w tym przedmiocie.

Kurator ustanowiony na podstawie art. 143 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i w zw. z art. 510 § 2 zd. 3 k.p.c. jest swoistym przedstawicielem procesowym osoby, której miejsce pobytu nie jest znane, i może działać wyłącznie w jej imieniu. Nie można zatem mówić o samoistnych czynnościach procesowych takiego kuratora, gdyż dokonywane są one zawsze w imieniu osoby zastępowanej. Kurator ustanowiony na podstawie art. 143 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i w zw. z art. 510 § 2 zd. 3 k.p.c. nie jest natomiast kuratorem masy majątkowej, w szczególności kuratorem spadku.

Jeżeli zatem kurator, o jakim mowa, dokonuje czynności procesowej w imieniu osoby, która nie ma zdolności sądowej, czynność taka jest niedopuszczalna.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy ograniczył się jedynie do oceny dopuszczalności wniesienia przez kuratora apelacji w imieniu Z. L., gdyż podstawowym warunkiem merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji jest wniesienie przez stronę lub uczestnika postępowania nieprocesowego dopuszczalnej apelacji. Stwierdzenie niedopuszczalności apelacji musi skutkować odrzuceniem tej apelacji, bez możliwości merytorycznego rozpoznania sprawy, jak również bez rozpoznania ważności postępowania, które toczyło się przed sądem pierwszej instancji.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy uznał, że nie jest prawdopodobne, iż Z. L. jeszcze żyje. Wprawdzie z przepisów prawa nie wynika domniemanie prawne pozwalające wnioskować na podstawie upływu określonego czasu od narodzin osoby fizycznej o fakcie śmierci tej osoby, jednak w świetle zasad doświadczenia życiowego można ocenić, czy dożycie przez oznaczoną osobą fizyczną określonego wieku jest w okolicznościach konkretnej sprawy prawdopodobne, czy też nie.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Okręgowy odrzucił apelację, jako niedopuszczalną.

*

Na podstawie § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1476) w zw. z § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 roku w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 538) Sąd Okręgowy postanowił przyznać kuratorowi A. C. wynagrodzenie w kwocie 1660,50 zł, w tym kwotę 310,50 zł z tytułu stawki podatku od towarów i usług, i kwotę tę nakazać wypłacić z sum budżetowych Skarbu Państwa Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie.

Przyznana kwota obejmuje wynagrodzenie kuratora, ustalone według stawki minimalnej na podstawie § 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 6 i w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).

*

Na podstawie art. 113 ust. 1 (a contrario) ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300 – tekst jednolity) Sąd Okręgowy postanowił przejść na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od apelacji w kwocie 2000 zł.

W związku z tym, że apelacja została odrzucona, brak jest podmiotu, na który mógłby zostać włożony obowiązek uiszczenia tej opłaty na rzecz Skarbu Państwa.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w postanowieniu.

Anna Ścioch-Kozak Dariusz Iskra Anna Wołucka-Ławnikowicz